

WILLIAMS, JOHN (1582 - 1650), archesgob Caerefrog, gynt ddeon Westminster, esgob Lincoln, ac arglwydd-geidwad y sêl fawr

Enw: John Williams

Dyddiad geni: 1582

Dyddiad marw: 1650

Rhiant: Mary Williams (née Wynn)

Rhiant: Edmund Williams

Rhyw: Gwryw

Galwedigaeth: archesgob Caerefrog, gynt ddeon Westminster, esgob Lincoln, ac arglwydd-geidwad y sêl fawr

Maes gweithgaredd: Crefydd

Awdur: Barbara Dew Roberts

Ganwyd 25 Mawrth 1582 yng Nghonwy, mab Edmund a Mary Williams. Yr oedd yn disgyn, o ochr ei dad, o deuluoedd [Cochwillan](#) a [Phenrhyn](#), dau deulu a oedd yn prysur golli eu dylanwad, ac o ochr ei fam o deulu [Wyniaid](#) Gwydir. O ysgol ramadeg Rhuthyn aeth (1598) i Goleg S. Ioan, Caergrawnt. Arhosodd yng Nghaergrawnt ar ôl cael ei ordeinio; ac wedi iddo, yn 1611, draddodi pregeth o flaen Iago I, enillodd ffafr y brenin hwnnw. Yn 1612 daeth yn gaplan i'r arglwydd-ganghellor Ellesmere, a'i haddysgodd mewn diplomyddiaeth. Yn 1620 cafodd ei ddewis yn ddeon Westminster - yr oedd eisoes â rhai bywiolaethau ganddo; y flwyddyn ddilynol cafodd ei ddewis gan y brenin yn arglwydd-geidwad y sêl fawr - a'i ganiatáu i barhau'n ddeon - ac yn esgob Lincoln.

Pan fu Iago farw, dechreuodd y blynyddoedd blin yng ngyrfa Williams. Gwnaeth Buckingham a Laud yn elynion iddo'i hun ac nid oedd na'i olygiadau na'i gymeriad yn apelio at y brenin Siarl. Am y dywedid mai ar brawf yn unig y dewisid ef yn arglwydd-geidwad, cymerwyd y sêl fawr oddi arno yn 1625. Dilynwyd yr ystrywiau y bu a fynnai â hwynt, pan gychwynnodd Laud gyngaws yn ei erbyn yn Llys y Seren yn 1628, â dirwy drom yn 1637, ynghyd a'i rwystro i wasnaethu fel gŵr eglwysig a'i daflu yng ngharchar. Bu raid iddo aros yng ngharchar nes i'r Senedd Faith gyfarfod yn 1640; ym mis Tachwedd y flwyddyn honno gorchmynnodd Tŷ I'r Arglwyddi ei ryddhau a gofynnodd y brenin am ei gyngor. Y cyngor hwnnw a wnaeth i Siarl benderfynu torri ei enw ar y warant i ddienyddio Strafford. Serch hynny, credai'r hanesydd Gardiner y buasid wedi osgoi y Rhyfel Cartrefol pe derbyniasai Siarl gynghorion Williams. Yn 1641 daeth Williams yn archesgob Caerefrog.

Wedi iddo, a hynny'n fyrbwyll, lunio'r 'Bishops' Remonstrance' ar 30 Rhagfyr 1641, fe'i cafodd Williams ei hunan unwaith eto yn Nhŷ Llundain. Wedi iddo dorri'r amodau y rhyddawyd ef arnynt gan y Senedd ym mis Mai 1642, dilynodd y brenin i sir Gaerefrog; yn ddiweddarach yn y flwyddyn ffodd yn ei ôl i Ogledd Cymru pan aeth Hotham (yr iau) ar gyrch yn erbyn ei Blas.

Ar ôl dyfod i Ogledd Cymru bu'n gweithredu fel cyfryngwr rhwng pobl plaid y brenin, yn Saeson ac yn Gymry, ac Ormond (yn Iwerddon). Atgyweiriodd ac amddirffynnodd gastell Conwy ar ei draul ei hun, gan gael sicrwydd mewn ysgrifen gan y brenin y câi'r castell barhau yn ei ofal hyd nes y telid yn ôl iddo yr arian a wariodd arno. Oblegid natur annerbyniol y cyngor a roddai i'r brenin yr oedd ei ddylanwad gyda hwnnw yn gwanhau ac ym mis Mai 1645 cafodd ei droi allan o'r castell yn

ddiseremoni gan [Syr John Owen](#), Clennau, y Brenhinwr. Wedi ei argyhoeddi bod achos y brenin wedi colli'r dydd a chan deimlo'n ddig oblegid ei droi allan o'r castell, daeth i delerau â [Mytton](#), pennaeth llu'r Senedd a oedd yn goresgyn Gogledd Cymru, a chymerodd ran pan oeddid yn ymosod ar Gonwy yn Awst 1646. Ni faddeuwyd gan Frenhinwyr Cymru byth i Williams am ei wrthgiliad, er bod arwyddion iddo edifarhau o'i blegid wedi i'r brenin gael ei ddiennyddio. Bu farw 25 Mawrth 1650 yn Gloddaeth, cartref teulu [Mostyn](#), a oedd yn Frenhinwyr. Claddwyd ef yn eglwys Llandygai, gerllaw Penrhyn, eiddo a brynasai ef yn ôl yng nghyfnod ei lwyddiant. Cyfansoddwyd y beddargraff ar ei gofadail gan Hacket, ei gofiannwr; yn ymyl y mae penffestin Williams, a'i ysbardynau, y cwbl wedi hen rydu, yn hongian. Bu'n noddwr hael i'w goleg yng Nghaergrawnt; efe a gododd adeilad hardd y llyfrgell yno.

gweler hefyd yr ysgrif '[Williams](#) o'r Marl'.

Awdur

Barbara Dew Roberts

Ffynonellau

J. E. Griffith, *Pedigrees of Anglesey and Carnarvonshire Families* (1914), 186

Hacket, *Scrinia Reserata a memorial offer'd to the great deservings of J. Williams, ... Ld Keeper of the Great Seal, ... and ... Archbishop of York containing a series of the ... occurrences and transactions of his life, in relation both to Church and State, etc* (Llundain 1693), 1693

Calendar of Wynn (of Gwydir) Papers, 1515–1690, in the National Library of Wales and elsewhere

Clarendon, *The history of the Rebellion and Civil Wars in England begun in the year 1641* (Oxford 1888)

S.R. Gardiner, *History of England ..., 1603–1642* (1883–4)

Oxford Dictionary of National Biography

Ffynonellau

Thomas Pennant, [Archbishop Williams](#), *A tour in Wales*, Cyf 4, tt.294-297

Erthygl Wicipedia: [John Williams, Archesgob Efrog](#)

Delweddau

ArtUK: Gilbert Jackson, [John Williams \(1582–1650\), Benefactor, Bishop of Lincoln \(1621–1642\), Archbishop of York \(1642–1650\)](#)

Thomas Pennant, [John Williams](#)

Thomas Pennant, [John Williams](#)

Thomas Pennant, [John Williams](#)

LIGCymru: [John Williams, Bishop of Lincoln](#)

Dolenni Ychwanegol

VIAF: [120699644](#)

Wikidata: [Q3182765](#)

Dyddiad cyhoeddi: 1953

Hawlfraint Erthygl: <http://rightsstatements.org/page/InC-RUU/1.0/>

Mae'r Bywgraffiadur Cymreig yn cael ei ddarparu gan Lyfrgell Genedlaethol Cymru a Chanolfan Uwchefrydiau Cymreig a Cheltaidd Prifysgol Cymru. Mae ar gael am ddim ac nid yw'n derbyn cymorth grant. Byddai cyfraniad ariannol yn ein helpu i gynnal a gwella'r wefan er mwyn i ni fedru parhau i gydnabod Cymry sydd wedi gwneud cyfraniad nodedig i fywyd yng Nghymru a thu hwnt.

Ewch i'n [tudalen codi arian](#) am ragor o wybodaeth.